

Zienswijze SPV ten aanzien van een vijfjarig vmbo

Tijdens het vmbo-debat van 27 juni 2024 heeft de minister toegezegd met een beleidsreactie te komen, waarin vier beleidsvarianten van een vijfjarig vmbo inclusief het oriëntatiejaar mbo worden uitgewerkt. De vier uitvoeringsvarianten – twee in de onderbouw en twee in de bovenbouw – zijn aangeduid in de Kamerbrief ‘De waardering van praktijkgericht onderwijs en de toekomst van het vmbo’ van 7 juni 2024

SPV heeft in 2022 een advies¹ uitgebracht over de toekomst van het beroepsgerichte vmbo. In dit advies wordt de mogelijkheid van een vijfjarig vmbo genoemd. Naar aanleiding van dit advies heeft SPV de afgelopen periode een herhaalde inventarisatie naar wetenschappelijke onderbouwing van argumenten voor een verlenging van het vmbo met een jaar laten uitvoeren. De resultaten daarvan, samen met onze kennis van het functioneren en de context van het vmbo willen we graag met u delen en meegeven ten behoeve van de verkenning van de vier beleidsvarianten.

De resultaten van de inventarisatie naar wetenschappelijke onderbouwing van een vijfjarig vmbo hebben ertoe geleid dat SPV voorstander is van een vijfjarig vmbo voor leerlingen bij wie dat past in de vorm van maatwerk, maar niet van een integrale invoering van vijf jaar vmbo voor alle leerlingen.

In onderstaand schema vatten we onze zienswijze samen.

Uitgangspunten SPV ten aanzien van een vijfjarig vmbo:

- Er is weinig wetenschappelijke evidentie die aannemelijk maakt, dat verlenging van het vmbo-onderwijs naar vijf jaar leidt tot hogere leeropbrengsten, het inlopen van achterstand in basisvaardigheden, het tegengaan van kansenongelijkheid of minder uitval in het mbo. Om deze doelen te bereiken zijn andere interventies nodig soms in combinatie met ‘meer tijd’
- De meerderheid van de vmbo-leerlingen kan prima uit de voeten met een vierjarig vmbo, zoals blijkt uit de examencijfers, de doorstroomcijfers én het succes in de vervolgopleidingen in het mbo. Een maatwerkmaatregel, zoals een extra jaar voor een groep leerlingen kan juist toegevoegde waarde hebben en mogelijk productief werken. Een generieke maatregel zoals een extra jaar vmbo voor *alle* leerlingen heeft dan ook geen toegevoegde waarde (en werkt mogelijk juist contraproductief).
- Dat laat onverlet dat het vmbo ál haar leerlingen een goede basis wil bieden en ook wil stimuleren dat leerlingen in het mbo/vervolgonderwijs zover mogelijk doorleren.
- Er is volgens SPV geen stelselwijziging nodig om een aantal verbeteringen door te voeren in het vmbo. De diversiteit aan leerlingen in het vmbo is groot en vraagt om flexibiliteit en maatwerk, bóven institutionele oplossingen. Vmbo-scholen zijn bij uitstek in staat tot het leveren van dat maatwerk aan hun leerlingen en spannen zich daar ook tot het uiterste voor in.
 - Met de introductie van de doorlopende en geïntegreerde leerroutes in 2020 bestaat er in feite al een vijfjarige variant in de basisberoepsgerichte leerweg. Daarvoor kenden we o.a. de vakmanschaproute en de technologie-/beroepsroute die eveneens tot doel hadden een doorlopende leerroute naar niveau 2, 3 en 4 van het mbo vorm te geven en waarmee goede ervaringen zijn opgedaan. SPV acht versterking van doorlopende en geïntegreerde routes van alle leerwegen in het vmbo (en mogelijk ook vanuit het praktijkonderwijs) naar opleidingen op mbo niveau 2, 3 en/of 4 gewenst. Het bereik van deze maatwerkroutes is nu nog gering en afhankelijk van de bereidheid van individuele vmbo en mbo-scholen om zich daarvoor in te zetten. De mogelijkheid om een geïntegreerde route te volgen moet voor alle vmbo-leerlingen toegankelijk zijn, ongeacht de leerweg die zij volgen en regio waarin ze wonen.
 - Om het fundament van vmbo-leerlingen te verstevigen pleit SPV voor landelijk beleid wat betreft maatwerkdiploma's. Onderzoek laat zien dat vmbo-leerlingen profijt hebben van het afronden van vakken op een hoger niveau. Dit geldt niet alleen voor leerlingen in de basis- en kaderberoepsgerichte leerweg, maar ook voor leerlingen in de gemengde of theoretische

¹ Zie: https://www.platformsvmbo.nl/wp-content/uploads/2022/10/SPV_TOEKOMSTNOTITIE_DRUK.pdf

leerweg, die vakken op havoniveau afronden. Leerlingen die naar een vo-school gaan waar het maatwerkdiploma mogelijk wordt gemaakt, stromen vaker door naar hogere mbo niveaus.

- SPV is voorstander van stevige loopbaanontwikkeling en -begeleiding (LOB) in het vmbo, in samenwerking met het mbo, zodat leerlingen in de bovenbouw van het vmbo goed worden voorbereid op een vervolgkeuze en vervolgopleiding. Onderzoek van de Inspectie laat zien dat de uitval en switch van vmbo-leerlingen die direct doorstromen naar het mbo gering is. Kennelijk zijn ze goed voorbereid op de overstap. SPV ziet het oriëntatiejaar² op het mbo als voortzetting van het maatwerktraject, voor sommige leerlingen is dit passend, voor andere niet. We adviseren de minister om de pilot-oriëntatie-programma's goed te monitoren en daarbij onderscheid te maken tussen verschillende student-groepen en de leerwegen die zij hebben gevolgd in het vmbo, En hierbij onderscheid te maken tussen studenten die direct vanuit het vmbo instromen en studenten die vanuit een andere vooropleiding instromen of al eerder een mbo-opleiding zijn gestart, zodat duidelijk wordt voor welke studenten in het mbo dit oriëntatiejaar een oplossing is.
- Voor zowel de geïntegreerde route, het maatwerkdiploma als LOB geldt, dat in de vervolgopleiding gewaardeerd wordt wat er geleerd is op het vmbo. Voorkomen van onnodige herhaling van lesstof vergroot de motivatie van leerlingen.
- Waar/wanneer afspraken met het mbo niet tot stand komen, wil het vmbo de mogelijkheid van een vijfjarig vmbo, dat afgesloten kan worden met een startkwalificatie, in eigen beheer te realiseren, eventueel met andere partners zoals branche- en bedrijfsopleidingen. Voorkeur van SPV gaat echter uit naar een doorlopende leerroute (als maatwerk) in elke regio die samen met het mbo vormgegeven wordt.
- SPV deelt de zorgen die er bestaan over de beheersing van de basisvaardigheden. Het verbeteren van deze vraagt om kwalitatief hoogstaand onderwijs: goed opgeleide docenten, het hanteren van eenduidige taal- en rekenmethoden met aandacht voor de manier van leren van vmbo-leerlingen: bij voorkeur praktisch in een betekenisvolle, beroepsgerichte context. SPV zoekt oplossingen daarom eerder in het verbeteren van leskwaliteit en een goede afstemming met het toeleverend basisonderwijs dan in een extra jaar 'meer van hetzelfde'. Beleidsmatig dient er aandacht te zijn voor de vraag in hoeverre referentieniveaus, kerndoelen en examenprogramma's op elkaar aansluiten: de overgrote meerderheid van de vmbo-leerlingen slaagt met een voldoende voor Nederlands en/of wiskunde, zo blijkt uit de examencijfers die jaarlijks door OCW worden gepubliceerd.
- Tot slot: SPV constateert dat er weinig onderzoek beschikbaar is naar het vmbo, waardoor basiskennis ontbreekt om onderbouwde beslissingen op te baseren. Dat geldt bijvoorbeeld voor kennis over hoe basisvaardigheden aan te leren in de beroepsgerichte vmbo-context of naar het functioneren en de impact van de geïntegreerde leerroute. Op deze gebieden is aanvullend onderzoek in het vmbo wenselijk. Het onderzoek dat beschikbaar is pleit niet voor verlenging van de onderbouw of het hele vmbo, maar voor maatwerk voor leerlingen.

Conclusie

- SPV is geen voorstander van een one-fits-all oplossing: een vijfjarig vmbo voor alle leerlingen, maar pleit voor maatwerk en flexibiliteit zowel in het vmbo als het mbo, zodat aan alle leerlingen een passende doorlopende leerroute wordt geboden.
SPV is graag bereid hier, samen met de VO-raad en de MBO Raad voorstellen voor te ontwikkelen.
- SPV pleit er daarom voor om als vmbo en mbo gezamenlijk op te trekken en samen te proberen de mogelijkheden die doorlopende (en geïntegreerde) leerroutes bieden onder de aandacht te brengen en obstakels, zoals een gedifferentieerde instroom in het mbo, uit de weg te ruimen.

Bijlagen:

- SPV (juli 2023): Nadere doordenking van het advies **'Toekomst van de beroepsgerichte programma's in het vmbo'**
- Eva Voncken & José Mulder (november 2023), **Vmbo vijf jaar? Argumenten voor verlenging nader onderzocht**. Interne notitie voor DB en AB van SPV.
- José Mulder & Eva Voncken (april 2024), **'Vijfjarig vmbo is niet dé oplossing voor ALLE vmbo-leerlingen'**. Uitwerking vragen SPV.

² Het oriëntatiejaar in het mbo is geen extra jaar, maar is onderdeel van de mbo-opleiding die een student volgt